

INFLACIJA I STRANI DUGOVI

IZLAGANJE JANEZA ZEMLJARICA, POTPREDSIEDNIKA SIV-a, NA
SEDNICI VECA REPUBLIKA I POKRAJINA SKUPŠTINE SFRJ
OVODOM NACRTA REZOLUCIJE O OSTVARIVANJU DRUŠTVENOG
LANA JUGOSLAVIJE U PERIODU OD 1986. DO 1990. GODINE U 1987.

29. oktobra 1986.

Ekonomskom politikom za 1986. godinu postavili smo dosta optimističke ciljeve i zadatke za oživljavanje privrednog rasta, povećanje jvoza, ukupnu finansijsku konsolidaciju privrede, usklađivanje svih blika potrošnje s realnim materijalnim mogućnostima i, posebno, za mirivanje rasta cena i smirivanje inflacije. Značajan materijalni podticaj u sprovođenju planiranih zadataka predstavljale su, povoljnije poljne okolnosti sa aspekta uvoznih troškova više nego se očekivalo, re svega, u pogledu pada kamatnih stopa, vrednosti dolara, cena naf-3 i drugih sirovina. Znatnu olakšicu je predstavljalo i refinansiranje eia našeg duga prema inostranstvu.

Prethodni podaci i ocene devetomesečnih rezultata privređivanja drugih tokova reprodukcije i dalje pokazuju da su privredna kretanja ukupno ostvarivanje Rezolucijom utvrđenih zadataka i ciljeva, u znam raskoraku s planiranim . . .

U celini je formirana snažna inercija inflatornog načina privređivanja. To potvrđuje i ponašanje mnogih privrednih subjekata. U Save-nom zavodu za cene je sada 2940 zahteva za poskupljenje proizvoda :oji su u pojedinim režimima društvene kontrole cena. Znatan deo tih ahteva je neopravdano visok i neprihvatljiv. U takvim uslovima sve iše se obezvređuju realni faktori privređivanja i postignuti rezultati, astavljaju nove preraspodele dohotka, bez povećavanja proizvodnje i ;voza, bez poboljšanja produktivnosti rada i drugih kvalitativnih fak- >ra rasta. Takav način privređivanja, uz neadekvatan poreski sistem politiku, u sve većoj meri doprinosi socijalnom raslojavanju radnih udi i građana, nezavisno od njihovog doprinosa.

Pod uticajem niza dugoročnih faktora i nagomilanih protivureč- Dsti, brojnih razvojnih i tekućih poremećaja u reprodukciji, pod snaž- im delovanjem neusklađenosti ponude i potražnje, troškovnih činilaca, esprovođenja dogovorene politike, zbog različitih grupnosvojinskih in- cesa, psiholoških faktora, a i autonomnih kretanja, u ovoj godini je ošlo do daljeg ubrzavanja rasta cena i inflacije. Cene na malo u sep- Mnbru ove godine, u odnosu na isti mesec prošle, povišene su za 94,4%, u odnosu na decembar 65%, U istom periodu, cene proizvođača su po- išene za 68%, a u odnosu na decembar za 46%.

Na ukupnu privrednu situaciju zemlje veliki uticaj ima pogorša- anje finansijskog i ekonomskog stanja u privredi SR Crne Gore, SR akedonije i SAP Kosovo. Pored brojnih objektivnih, pa i subjektivnih

uzroka, tome doprinosi i neblagovremeno udruživanje sredstava i rada za razvoj ovih područja. Povećavaju se pad proizvodnje i visoki gubici, opada izvoz i raste nezaposlenost.

Za obuzdavanje nepovoljnih kretanja, posebno u izvozu, potrošnji i inflaciji, u junu i julu je preduzeto niz podsticajnih, a i nekoliko ograničavajućih mera tekuće ekonomske politike. One su dovele do izvesnog poboljšanja na području proizvodnje, izvoza i poljoprivrede, uticale na usporavanje dinamike rasta zajedničke i opšte potrošnje i mase i realnih vrednosti ličnih dohodaka, kao i na smirivanje mesečne stope rasta cena. Sigurno je da bi bez tih mera kretanja bila daleko nepovoljnija. Međutim, njihovi efekti se postepeno iscrpljuju u uslovima daljeg rasta inflacije i nedovoljne društvene mobilizacije na stabilizovanju ekonomskih tokova.

Navedene ocene ukazuju na to da je stanje u našoj privredi i dalje izuzetno složeno i krizno i da će prelazak u 1987. godinu biti znatno teži nego što je bio prelazak u ovu godinu. Osim toga, u sledećoj godini se moramo osposobiti za vraćanje znatno većeg spoljnog duga, pošto u 1988. godini reprogramiranje dela naših obaveza ističe . . .

Imajući u vidu stanje u privredi i društvu, gubljenje tempa u razvoju i povećavanje spoljnoekonomskih obaveza, Savezno izvršno veće ocenjuje da je u ovim uslovima nužno menjati razvojnu orijentaciju zemlje, ekonomsko sistemska rešenja, celovitije i ofanzivnije utvrditi osnovne zadatke ekonomske politike za iduću godinu . . .

Uvažavajući potrebu bržeg razvoja saobraćaja od ukupnog razvoja zemlje i njegovog većeg uključivanja u evropski saobraćajni sistem, u Nacrtu rezolucije su mnogim merama podržani prioritetni zadaci u tom razvoju. Savezno izvršno veće predlaže da u sledećoj godini započnemo, kao zajednički jugoslovenski program, modernizaciju željezničke pruge Jesenice—Sežana, Đevđelija—Dimitrovgrad i završavanje izgradnje magistralnog auto-puta „Bratstvo—Jedinstvo“ . . .

Ključni cilj našeg društveno-ekonomskog razvitka u 1987. godini je zaustavljanje i obaranje stope inflacije. Poslednji je čas da se razračunamo s iluzijom o mogućem izlasku iz krize inflatornim putem, sa svođenjem privređivanja na pritiske na cene i pravljenjem sitnih računica, zasnovanim na preraspodeli i inflatornom dohotku. Daljim tolerisanjem rasta inflacije samo pristajemo na nastavljanje i povećavanje dubokih poremećaja, protivurečnosti, ekonomske i društvene krize . . .

Savezno izvršno veće je predložilo poseban program mogućih mera za finansijsku konsolidaciju privrede u SR Crnoj Gori, SR Makedoniji i u SAP Kosovu . . .

Skupština SFRJ, Veće republika i pokrajina, 29. oktobar 1986, 7. sednica, Beograd, 1986, sveska 7, 9—15.

INFORMACIJA ALEKSANDRA DONEVA, ČLANA SIV-a I SAVEZNOG
SEKRETARA ZA TRŽIŠTE I OPŠTE PRIVREDNE POSLOVE, O
PROBLEMATICI KRETANJA CENA

29. januara 1987.

S nekoliko podataka hteo bih da ukažem na neka kretanja cena u 1986. godini iz kojih se može oceniti efikasnost mera i aktivnosti, posebno u drugom polugodu 1986. godine. U 1986. godini nije došlo do bi-

*g smanjivanja inflacije, koje je bilo opredeljeno Rezolucijom za godinu. Prosečni mesečni rast cena proizvođača industrijskih proizvoda za celu godinu iznosio je 4,4%, s tim što je njihov rast u prvom lugodištu iznosio 4,8¹/o, a u drugom 4%. Cene na malo imale su proban mesečni razvoj za celu godinu 5,6% i to u prvom polugodištu 1% a u drugom 4,9%. Slična je situacija kod usluga i troškova života. Međutim, ne bih komentarisao te podatke . . .

Drugarice i drugovi, već na samom početku 1987. godine suočeni io s tendencijama i pritiscima za osetno povećanje cena, koje bi mo-), ako se nastavi, vrlo nepovoljno da deluju na ukupan rast cena i. lškovje života u 1987. godini. Osim toga, ovakva kretanja veoma oz- jno prete da već u startu ugroze opredeljenje Rezolucije o zaustav- mju rasta cena i smanjivanju inflacije.

Prema našim evidencijama od početka 1987. godine pa do 20. ja- tara u Savezni zavod za cene je prispelo 694 obaveštenja o namera- nju povećanja cena, odnosno zahteva za davanje saglasnosti na cene. I ovog broja 134 zahteva odnosi se na povećanje cena onih proizvoda ji se nalaze na režimu neposredne društvene kontrole cena. Traženo većanje cena u svim zahtevima je veliko, s tim što se u 290 zahteva eće u rasponu od 125% do 280%.

Prema najnovijim podacima iz januara 1987. godine, od ukupnog oja anketiranih proizvođača industrjskih proizvođača, koje je izvr-) Zavod za istraživanja tržišta u Beogradu, 60% je najavilo povećanje na svojih proizvoda, što predstavlja rekordan broj u odnosu na ra- je sprovedene ankete o nameravanom povećanju. Procenjuje se da razlozi za nameravana povećanja cena, pre svega, visok nivo likvidne ižnje, koja je podstaknuta i psihološkim faktorom.

U spiskovima za porneranje cena u ovoj godini, pored već reali- vanih povećanja cena električne energije i uglja od 12%, nalazi se edan broj nerealizovanih zahteva, kao što su cene u železničkom sa- račaju — ako 14,5% povećanja, osnovnih PTT usluga 19,8% pove- nja, zatim dalje otklanjanje dispariteta cena energetike i infrastruk- rnih delatnosti itd. . . .

Analiziranje strukture rasta u 1986. godini i na početku 1987. go- ne nedvosmisleno pokazuje da su cene koje se obrazuju samostalno ema uslovima tržišta rasle znatno brže nego cene koje su bile na jkom obliku kontrole. Ovu konstataciju ne bi trebalo shvatiti kao te- ju za održavanjem ili proširenjem postojećeg obima neposredne kon- >le cena, već isključivo kao ilustraciju autonomnih kretanja, koja još ek izmiču zakonitostima tržišnog privređivanja. U 1986. godini cene aizvođača koje se formiraju samostalno porasle su za 88,3%, a cene je su u režimu saglasnosti Saveznog zavoda za cene za 41,2%. Lo a je situacija kod cena na malo. Cene koje se obrazuju samostalno rasle

su za 109%, a one koje se nalaze u režimu neposredne kontrole na za 71,1%, dok su one, koje su u režimu saglasnosti sa Saveznim vodom za cene, porasle za 55,8%.

Drugarice i drugovi delegati, cene usluga iz nadležnosti republika nosno pokrajina, kao što je međumesni autobuski saobraćaj, obave- o osiguranje motornih vozila, radio i TV pretplata i dnevni listovi, većane su u decembru 1986. godine (mere u odnosu na decembar 85. godine) za 99,2%.

Prema informacijama dobijenim od predstavnika zavoda za cene socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina početkom 1987. godine, izvršena su i najavljena dalja povećanja cena usluga.

Cene međumesnog autobusnog saobraćaja u prošloj godini povećane su u proseku za 10096 i kreću se 78,6% u Bosni i Hercegovini, do 149% u Crnoj Gori.

Cene a'erodromskih usluga povećane su za oko 80%.

Cene mesečne pretplate za radio i televiziju povećane su za preko 100% u proseku za celu zemlju.

Ukupno tekuće povećanje cena dnevnih informativnih listova u 1986. godini iznosi 141% u proseku za celu zemlju.

Premije osiguranja vlasnika motornih vozila od odgovornosti povećane su za 211,8% u decembru 1986. godine u odnosu na decembar 1985. godine.

Ukupni tekući rast cena usluga iz nadležnosti opština (zanatske, stambeno-komunalne, prevoz putnika u gradu i neke kulturne usluge) u 1986. godini povećanje iznosi 96%.

Prosečno povećanje cena prevoza putnika u gradu u 1986. godini iznosilo je 112,4%.

Stanarine na nivou zemlje u proseku su povećane za 98,9%. Prosečno povećanje stanarina kreće se od 57,6% u SR Srbiji van teritorija SAP, do 359,9% u SR Makedoniji.

Komunalne usluge su imale najniži tekući rast cena 62%.

U 1987. godini je smanjen obim neposredne kontrole cena za oko 13,5% vrednosti realizacije industrijske proizvodnje, u odnosu na poslednje stanje u 1986. godini.

Kod cena na malo i troškova života stepen obuhvatnosti iznosi 48% što je dosta nizak. U ovome smo na liniji opredeljenja Rezolucije za 1987. godinu — da obrazovanje cena prema uslovima tržišta postepeno postane preovlađujući oblik. Međutim, ispoljene tendencije i vrlo snažni pritisci za dalji rast cena početkom ove godine nužno zahtevaju dalje preduzimanje mera na sektoru cena, imajući u vidu veći broj pretpostavki koje deluju na rast cena.

Drugarice i drugovi delegati, na kraju bih još jednom ukazao da stvarni rast cena iz svih nadležnosti i rast likvidne tražnje i ukupne finalne potrošnje, a posebno rast ličnih dohodaka zahteva da se dublje analitički sagledaju uzroci njihovog rasta i preduzimaju mere, pre svega za jačanje tržišta i tržišnih kriterija robne privrede, a veći uticaj ekonomske prinude utvrđuje odgovorniji odnos svih subjekata za usporavanje rasta cena i zaustavljanje inflatornog načina privređivanja. U tom smislu će se i dalje permanentno vršiti operativno praćenje kretanja na početku godine, sprovođenjem politike Rezolucije predlagati mere ekonomske politike na jačanju ponude i usaglašavanju tražnje putem doslednog ostvarivanja opredeljenja o opštoj, zajedničkoj i ličnoj potrošnji, na podsticanju rasta proizvodnje i izvoza, usaglašavanju rasta monetarnih agregata, uvozom robe široke potrošnje i stvaranju više reda u proizvodnji na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu. Kad je to potrebno, vršiće se i promena režima obrazovanja cena.

Isto tako, neophodno je da društveno-političke zajednice od opštine do Federacije i organizacija udruženog rada prilikom obrazovanja cena proizvoda i usluga iz svoje nadležnosti vode računa o politici, koja je utvrđena u Dugoročnom programu i razvojnim dokumentima, koje

mo usvojili. Na bazi kompleksnijeg sagledanja stanja u relativnim odnosima koji će se dobiti preko usavršavanja metodološkog pristupa nego lo sada, i završnih računa organizacija udruženog rada za 1986. godinu, loneće se program za otklanjanje dispariteta cena i vođenje konkretne politike cena za pojedine sektore u 1987. godini.

skupština SFRJ, Veće republika i pokrajina, 29. januar 1987, 10. seduca, Beograd, 1987, sveska 10, 11—14.

ZLAGANJE BRANKA MIKULIČA, PREDSEDNIKA SIV-a POVODOM OSTVARIVANJA ZADATAKA IZ REZOLUCIJE O POLITICI OSTVARIVANJA DRUŠTVENOG PLANA JUGOSLAVIJE ZA PERIOD 3D 1986. DO 1990. GODINE U 1987. GODINI, S PROGRAMOM MERA I AKCIJA

26. februara 1987.

Drugarice i drugovi delegati, poslije višemjesečnog rada, Skupština SFRJ je, krajem prošle godine, donjela Rezoluciju o društveno-ekonomskom razvoju u 1987. godini. Tom prilikom istakli smo da nismo zadovoljni onim što je ostvareno u 1986. godini, naročito u obuzdavanju i smanjivanju inflacije, zaustavljanju bujanja opšte, zajedničke i lične potrošnje, kao ni rezultatima u izvozu i deviznom prilivu. Te probleme, kao veoma teško breme, preneli smo i u ovu godinu. Nosićemo ga teže nego u 1986. godini, između ostalog, i zato što će neki pozitivni efekti na međunarodnom tržištu kapitala i u razmjeni dobara u 1987. godini za Jugoslaviju biti znatno manji nego prošle godine.

Rezolucijom smo se opredjelili:

1. Na povećanje proizvodnje i ubrzanje rasta izvoza;
2. Na podizanje produktivnosti rada i efikasnosti privređivanja, i
3. Na bitno smanjenje inflacije.

Istovremeno, Rezolucijom donijeto je i više sistemskih zakona, kojima se, na liniji realizacije Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije, opredjeljuju uslovi privređivanja i, uvođenjem u privredni život realnih ekonomskih kategorija, stvaraju uslovi za potpunije djelovanje ekonomskih tržišnih zakonitosti.

Osnovna intencija, koju smo donošenjem tih planskih i zakonskih akata željeli postići, jeste da se presjeku višegodišnje nepovoljne tendencije koje su prisutne u našoj ekonomiji i obezbijedi zaokret ka izlasku iz ekonomske i društvene krize na liniji ostvarivanja Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i opredjeljenja Trinaestog kongresa Saveza komunista Jugoslavije.

Međutim, krajem prošle i početkom ove godine, došlo je do daljeg produblivanja i intenziviranja nepovoljnih tokova na mnogim sektorima društvene reprodukcije, što već ugrožava ostvarivanj'e utvrđenih ciljeva i zadataka razvoja za ovu godinu, a to bi nas uvelo u još dublju krizu s nesagledivim posljedicama ...

U januaru ove godine industrijska proizvodnja bila je za 2% manja nego u istom periodu prošle godine. Izuzev u Hrvatskoj, Makedoniji i Kosovu, u svim ostalim republikama i Vojvodini, industrijska proizvodnja bila je niža nego u istom mjesecu prošle godine. Takvo smanjivanje industrijske proizvodnje u jednom mjesecu ne bi nas mnogo zabri-

njavalo da nije riječ o nastavljanju tendencije usporavanja ove proizvodnje, koja je bila očita u cijeloj prošloj godini.

. . . Izvjesno je da tzv. inflatorni način privređivanja vrši negativan uticaj na rad, stvaralaštvo i proizvodnju, da se dio privrede orijentisao na proizvodnju samo za domaće tržište, na kome u odsustvu domaće i inostrane konkurencije, i veoma niskim korišćenjem kapaciteta obezbjeđuje dovoljan dohodak, da ekonomska politika i poreski sistem nisu vršili prinudu i davali podsticaj za veću proizvodnju i izvoz, te je izostala aktivnost subjektivnog faktora.

... Ali i ovom prilikom valja reći da ćemo se, ako ne izvršimo zaokret u pravcu dinamiziranja proizvodnje, naći u izuzetno teškoj situaciji. Jer, to bi, bez sumnje, povećalo raskorak između ponude i potražnje na tržištu, što bi na jednoj strani, pospiješilo rast cijena, odnosno inflacije, a na drugoj pospiješilo smanjivanje izvoza. Smanjivanjem izvoza bio bi smanjen devizni priliv, a time i mogućnost uvoza, što bi, zatim, izazvalo dalji pad proizvodnje i uvelo nas u začarani krug, i to na sve nižem nivou proizvodnje i izvoza i sve veće inflacije.

Zato je dinamiziranje proizvodnje, a naročito za izvoz na konvertibilno tržište, jedan od najprioritetnijih zadataka našeg društva. Bez toga se ne može izvršiti ni jedan zadatak koji smo sebi postavili u materijalnom i socijalnom razvoju (povećanje izvoza, dinamiziranje rasta, poboljšanje životnog standarda, produktivno zapošljavanje), niti se može ostvariti stabilizacija u privredi i na tržištu (smanjenje inflacije). Znamo da se dinamiziranje proizvodnje ne može postići samo mjerama ekonomske politike . . .

Zabrinjavajuće tendencije ispoljene su na početku godine i u spoljnotrgovinskoj razmjeni. Vrijednost izvoza, izražena u dolarima, u periodu od 1. januara do 16. februara ove godine, bila je manja za oko 22% nego u istom periodu prošle godine, a vrijednost uvoza, takođe, manja za oko 28%. Ako ne bi došlo do zaokreta u povećavanju izvoza, našli bismo se u izuzetno teškoj situaciji. Jer, eventualno, produžavanje djelovanja tendencije jenjavanja izvoza dovelo bi, pored rečenog, i do zaoštavanja problema u održavanju spoljne likvidnosti zemlje, kao i urednog izvršavanja obaveza prema inostranim povjeriocima. Taj problem do sada smo uspješno savladavali i sve dogovorene obaveze uredno izvršavali.

Treba imati u vidu da su i spoljni uslovi za ostvarivanje boljih rezultata u oblasti ekonomskih odnosa s inostranstvom u ovoj godini nepovoljniji nego prošle godine. Naime, u toku je proces daljeg organizovanog i sve tješnjeg povezivanja privrede pojedinih zemalja u okvire postojećih regionalnih ekonomskih grupacija i njihovog zatvaranja, jača protekcionizam u međunarodnim ekonomskim odnosima, zaoštava se problem likvidnosti zemalja u razvoju, što limitira njihov razvoj i ekonomsku saradnju s drugim zemljama, otplata dugova sve teže se podnosi jer smanjuje sredstva za razvoj zemalja dužnika, rastu cijene sirovina i repromaterijala . . .

Savezno izvršno vijeće smatra da platnobilansne probleme zemlje treba riješiti prvenstveno povećavanjem izvoza i deviznog priliva u cjelini, a i smanjivanjem deviznih rashoda koji nisu u funkciji povećavanja proizvodnje i izvoza . . .

Po svemu sudeći, ekspanzivan rast svih vidova potrošnje iz procedure, nastavlja se i u ovoj godini, sa svim negativnim posljedicama koje iz toga proizlaze na ostvarivanju politike ekonomske stabilizacije.

U 1986. godini, opšta i zajednička potrošnja, premašile su sve granice realno mogućeg rasta. Uprkos opredjeljenju u Rezoluciji da opšta zajednička potrošnja raste sporije od društvenog proizvoda društvene privrede za 5% i Preporuke Skupštine SFRJ o potrebi preduzimanja mjera za svodenje ove potrošnje u predviđene okvire, opšta i zajednička potrošnja, u 1986. godini, bila je za preko 25 poena veća od Rezolucijom predviđenog nivoa (realan rast 18,5%). To je dovelo do daljeg sjetnog pogoršanja položaja privrede u raspodjeli dohotka, a time i [ljene akumulativne i reproduktivne sposobnosti.

Postoji realna opasnost da se nekontrolisan rast opšte i zajedničke potrošnje nastavi i u ovoj godini. Naplaćeni prihodi za opštu i zajedničku potrošnju u januaru ove godine bili su za 110% veći nego u januaru prošle godine. Sredstva za zajedničku potrošnju povećana su za 40%, a za opštu potrošnju 80%.

Takva ekspanzija rasta opšte i zajedničke potrošnje, slabeći materijalni položaj privrede, prisiljava je na sve veću zaduženost, a to povećava troškove poslovanja na osnovu kamata, što se, zatim, „ugrađuje“ u cijene i izaziva njihovo povišavanje, ne samo zbog inflacije poražnije, već i zbog inflacije troškova. Izvjesno je da privreda ne može dalje podnositi takav teret izdvajanja za opštu i zajedničku potrošnju.

Skladniji odnosi u namjenskoj raspodjeli dohotka, koji su postignuti višegodišnjim naporima (1979—1984), u 1985. i prošloj godini; u ponovo bitno narušeni i pored utvrđene politike da se lični dohoci sreću u skladu s rastom produktivnosti rada. Realni lični dohoci u prošloj godini porasli su za 10,1% (a u decembru, u odnosu na decembar 1985. godine, čak za 18%), što je znatno iznad svih proizvodnih i poslovnih rezultata s kojima se lični dohoci, po logici zdravog poslovanja domaćinskog ponašanja, moraju dovoditi u neposrednu vezu produktivnosti rada, kao globalni pokazatelj kvaliteta rasta i razvoja, a i osnova za procjenu mogućnosti kretanja u budućnosti (u prošloj godini je porasla za svega 0,6%).

Izuzetno visok rast ličnih dohodaka ostvaren je, naročito, u decembru prošle godine. Masa isplaćenih ličnih dohodaka u decembru 1986. bila je za 123% veća nego godinu dana ranije, a za 22% veća nego u novembru prošle godine . . .

Zatim, treba reći da su nastojanja da se lični dohoci dovedu u sklad s kretanjem produktivnosti rada u nas uvijek nailazila na određene otpore, koji su se javljali i kao posljedica različitih gledanja na ovaj pitanja.

Naime, često se ističe da su lični dohoci u nas relativno niski i da znatno zaostaju za platama radnika u razvijenim zemljama, da će usklađivanje rasta ličnih dohodaka s rastom produktivnosti rada posebno pogoditi radnike s niskim ličnim dohocima i ugroziti njihov standard, destimulisati radnike za bolji i produktivniji rad, da lični dohoci nisu uzrok inflacije i drugo.

Teško je ne složiti se sa činjenicom da su lični dohoci u nas relativno niski, ali istina je i da je produktivnost rada u nas niža za oko tri puta nego u razvijenim zemljama sa kojima se upoređujemo. Nastavljanje prakse da se lični dohoci kreću iznad produktivnosti rada i

raspoloživih materijalnih mogućnosti vodilo bi potkopavanju budućnosti onih istih radnika u ime kojih se takva praksa pravda. Uvjerili smo se da povećavanje ličnih dohodaka iznad rasta produktivnosti rada, i na štetu akumulacije, djeluje na povećavanje inflacije i izaziva trku između inflacije i ličnih dohodaka, u kojoj bitku gube lični dohoci i standard radnika, posebno onih s najnižim primanjima.

Nesporno je, takođe, da lični dohoci mogu biti veoma značajan motivacioni faktor na podizanju produktivnosti rada i povećanju efikasnosti korišćenja proizvodnih i radnih fondova. Ali, zato treba napustiti rasprostranjenu praksu uravnilovke, a ne povećavati iznos sredstava za lične dohotke iznad raspoloživih materijalnih mogućnosti. Teško je osporiti i činjenicu da u nas, već više od jedne decenije, potrošnja prevazilazi okvire raspoloživog društvenog proizvoda i da je taj raskorak više godina pokrivan zaduživanjem u inostranstvu. Kad su te „mogućnosti“ presahle, raskorak između potrošnje i raspoloživog dohotka počeo se „pokrivati“ povećavanjem inflacije. U tome su značajnu ulogu imali lični dohoci, zbog njihovog relativno visokog učešća u društvenom proizvodu (36,7% u 1986. godini), naravno, kada su se kretali iznad produktivnosti rada. . .

Poslednjih godina se, s pravom, u našem društvu mnogo pažnje posvetilo popravljanju materijalnog položaja penzionera. Usklađivanjem penzija s rastom ličnih dohodaka u 1985. godini, tekućim usklađivanjem penzija s rastom ličnih dohodaka u 1986. godini i usklađivanjem novih sa starim penzijama u dijelu republika i pokrajina, u prošloj godini, masa sredstava za penzije povećana je realno za 33%, a prosječan realan rast penzija procjenjuje se na oko 27% (što je blizu tri puta veći rast od realnog rasta ličnih dohodaka zaposlenih u društvenom sektoru) ...

I pored toga što smo polovinom prošle godine donijeli interventni Zakon o ograničavanju neprivrednih investicija, ni na ovom području nisu postignuti očekivani rezultati. Naime, investicije u neprivrednim djelatnostima rasle su brže (za 11 mjeseci bile su veće za 111%) od investicija u privredi (porasle za 89%), odnosno od investicija u prioritetnim djelatnostima (porasle za 76%). Time je pogoršana struktura investicija, jer je učešće neprivrednih investicija u ukupnim investicijama povećano sa 7,6% u 1983. godini, na 19,3% u 1985. godini i na 20,4% u periodu januar—novembar 1986. godine.

Mada visoka inflacija obezvrijeđuje rezultate rada, ruši valorizacioni sistem, destimuliše napore za povećanje efikasnosti privređivanja i podizanja produktivnosti rada, uzrokuje preraspodjelu dohotka i ličnih dohodaka, a na toj osnovi i socijalno raslojavanje stanovništva, nezavisno od rezultata rada, ugrožava socijalističke samoupravne odnose, pored ostalog i tako što slabi materijalnu osnovu samoupravljanja, povećava relativne razlike u nivou razvijenosti socijalističkih republika i pokrajina, ipak, još u društvu nismo postigli jedinstvo misli o nužnosti obaranja inflacije. Ako se verbalno i izjašnjavamo za to, praktično ponašanja su tome potpuno suprotna. . .

U uslovima visoke opšte, zajedničke i lične potrošnje i vrlo visokih prihoda dijela stanovništva izvan rada, koji se ne evidentiraju, pa zato nisu predmet politike dohotka i oporezivanja, zatim nerealnog vrednovanja nekih proizvoda (energije, dijela prehrambenih proizvoda, pogonskog goriva) i usluga privredne i društvene infrastrukture (stana-

ine, putarine, registracija vozila, javni međugradski PTT i drugi saobraćaj), na jednoj strani, produbljuju se dispariteti u cijenovnim odnosima, a na drugoj, formira se, za naše prilike, ekonomski neodrživa struktura potražnje. Ona se očituje u visokom obimu potražnje razne potrošne robe, naročito trajnih potrošnih dobara (namještaj, automobili, bijela tehnika i drugi aparati i oprema za domaćinstvo), što povećava inflacione naboje.

Sve to ozbiljno upozorava da će bitka za smanjivanje inflacije biti veoma teška i da se, s obzirom na pomenute nesklade između ponude i potražnje, disproporcije u materijalnoj proizvodnji, finansijske dubioze i gubitke, spoljne i unutrašnje dugove, kao i na višegodišnje deformiranje svijesti i mirenje sa životom u inflaciji, neće dobiti ni lako ni brzo. Ali, voditi je moramo odmah i odlučno, u prvom redu ekonomskim mjerama ...

Drugarice i drugovi delegati,

Savezno izvršno vijeće ocjenjuje da smo suočeni s ozbiljnim slabostima u funkcionisanju pravnog sistema. Neprimjenjivanje zakona, drugih propisa i samoupravnih opštih akata dobilo je takve razmjere da, sa stanovišta uspješnog vođenja ekonomske i razvojne politike, predstavlja jednako veliko ograničenje kao i materijalni problemi i deflaciji. U tim uslovima, veoma teško se obezbjeđuje realizacija utvrđenih ciljeva i zadataka. Naime, vrlo često su pojave nepoštovanja dogovorene politike, zakona, pa i Ustava. Mnogi se ponašaju po logici "svodi samo ono što je u tvom neposrednom interesu ili u skladu s tvojim shvatanjima". Takvi ne smatraju sebe obaveznim prema usvojenoj politici, društvenim normama, interesima i opredjeljenjima. Oni se ponašaju po vlastitoj volji. Riječ je o veoma opasnom ataku na demokratski karakter našeg socijalističkog samoupravnog društva, s pozicija birokratske samovolje i anarhije. Kada se takva ponašanja dogadjaju u privrednom životu, iz toga, pored političkih, nastaju i ogromne materijalne štete.

Dozvolite da navedem nekoliko primjera zloupotreba u oblasti finansijskog sistema, deviznog poslovanja i primjera na tržištu.

Polovinom oktobra prošle godine utvrđeno je da je 35 banaka namjenski koristilo 33 milijarde dinara selektivnih kredita, namijenjenih za pripremu proizvodnje za izvoz i kao i za kreditiranje poljoprivredne proizvodnje. Savezno izvršno Vijeće tražilo je da se prema tim bankama i odgovornim licima preduzmu odgovarajuće mjere. Zbog toga što tako nije postupljeno, ili su mjere bile neprimjerene, krajem decembra utvrđeno je da se povećao broj banaka koje su vršile ove zloupotrebe na 75, a iznos sredstava povećan je na oko 51 milijardu dinara.

Već više godina u nas se govori o takozvanoj sivoj emisiji novca i donose odluke da se ona onemogući. Međutim, i u prošloj godini je, raznim nelegalnim kanalima, emitovan pozamašan iznos novčane mase, a to je, dobrim dijelom, podgrijevalo potražnju na tržištu i djelovalo na povećavanje inflacije.

Zatim, prošle godine je utvrđeno da su se dvije poslovne banke jedna narodna banka neovlašćeno koristile devizama od prodatih benkskih bonova, zamjene deviza za dinare i odlaganjem repatrijacije ranih deviznih sredstava plaćanja. Umjesto polaganja deviznih sredstava na račun Narodne banke Jugoslavije, odnosno repatrijacije deviza inostranstvo, one su se nedozvoljeno koristile deviznim sredstvima Narodne banke Jugoslavije.

Krševići odluke Saveznog izvršnog vijeća i uprkos datim upozorenjima, naročito na kraju prošle godine, emitovana su prava na uvoz za koji nisu bila obezbijedena devizna sredstva. Naravno, sredstva za taj uvoz moraju se obezbijediti u ovoj godini.

Ako se i dalje budu tolerisala takva i slična ponašanja, kršenje zakona i drugih propisa, nema izgleda za uspjeh u Sprovedenju usvojene politike. Savezno izvršno vijeće smatra da su i u ovom području funkcionisanja sistema nužne radikalne promjene, da se moramo izboriti da se zakoni i propisi poštuju i sprovode i da za drugačije ponašanje svako mora da odgovara. Na žalost, u nas se, ponekad, krivica prenosi na one što traže odgovornost za nezakonite postupke, a oni koji su te postupke činili, dosta često, bivaju „amnestirani“, pogotovo ako je to donijelo korist nekoj društveno-političkoj zajednici ili organizaciji udruženog rada . . .

Skupština SFRJ, Veće republika i pokrajina, 26. februar 1987, 11. sednica, Beograd, 1987, sveska 11, 5—14.

PREDSEDNIŠTVO SFRJ I PREDSEDNIŠTVO CK SKJ O SPOLJNOJ LIKVIDNOSTI

17. septembra 1987.

Predsedništvo SFRJ i Predsedništvo Centralnog komiteta SKJ, na zajedničkoj sednici održanoj 16. i 17. septembra 1987. godine, u čijem radu su učestvovali funkcioneri organa i organizacija federacije i predsednici predsedništava socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina, razmotrila su aktuelna pitanja spoljne likvidnosti zemlje, neka načelna pitanja predloženih promena u deviznom sistemu i pripremanje programa mera i aktivnosti za smanjivanje inflacije.

Na sednici je data podrška opredeljenjima i osnovnim pravcima aktivnosti za dugoročnu konsolidaciju spoljne likvidnosti Jugoslavije. Naglašeno je, kako je saopšteno, da taj program treba da bude trajnijeg karaktera i zasnovan na realnim mogućnostima jugoslovenske privrede i društva u celini i da predstavlja osnovu za pregovore sa inostranim poveriocima. Bitna pretpostavka konsolidovanja spoljne likvidnosti mora da bude obezbeđivanje dinamičnog i stabilnog privrednog razvoja, pre svega stvaranje uslova za izvoznu ekspanziju i stalno povećanje deviznog priliva i prestrukturiranje privrede, što nije samo u funkciji efikasnog rešavanja spoljne likvidnosti, već u prvom redu doslednog ostvarivanja stabilizacione politike.

Podržavajući potrebu da se programom konsolidacije spoljne likvidnosti obezbede povoljniji uslovi za otplatu inostranog duga, dva predsedništva su istakla i potrebu odlučnog i usklađenog stvaranja i svih drugih privredno-sistemskih, razvojnih i ekonomsko-političkih pretpostavki i preduzimanje mera za celovito i dosledno ostvarivanje stabilizacione politike i najširu društvenu akciju na rešavanju unutrašnjih društveno-ekonomskih problema.

Na sednici je podržana orijentacija na promene u deviznom sistemu kojima će se stvarati uslovi i jače motivisati organizacije udruženog rada za dalje povećanje proizvodnje za izvoz i izvoza, kao i za povećanje deviznog priliva po svim osnovama i ostvarivanje drugih utvrđenih ciljeva u ekonomskim odnosima sa inostranstvom i politike ekonomske stabilizacije u celini.

Dva predsedništva su razmotrila neka idejno-politička pitanja zaustavljanja i smanjivanja inflacije i zaključila da nadležni savezni organi na utvrđenoj platformi treba što pre da donesu konkretan, c'elovit i realan program aktivnosti i mera za obuzdavanje inflacije, koji bi predstavljao sastavni deo razvojne i ekonomske politike i na osnovu koga bi se preduzimale hitne mere za otklanjanje žarišta inflacije i njeno smanjivanje i za obezbeđivanje skladnijeg ekonomskog razvoja. Uporedo s tim aktivnostima saveznih organa potrebno je u socijalističkim republikama i socijalističkim autonomnim pokrajinama odmah preduzimati sve neophodne mere za zaustavljanje i smanjivanje inflacije, posebno za smanjivanje i svodenje u realne okvire svih vidova potrošnje i društvene režije.

Dva predsedništva naglašavaju da je u pripremi, utvrđivanju i ostvarivanju ovih zadataka, radi doslednog ostvarivanja stabilizacione politike, neophodno obezbediti jedinstvo i najširu aktivnost svih socijalističkih subjektivnih snaga. (Tanjug)
Politika, 19. septembar 1987.

IZ RAZGOVORA SAVEZNOG SEKRETARA ZA FINANSIJE SVETOZARA RIKANOVIĆA SA UREDNIKOM „TANJUGA“

21. septembra 1987.

Tri stvari se nalaze u centru pažnje, naglasio je član SIV-a i savezni sekretar za finansije. U prvi plan izbijaju naši poslovi vezani za rad „grupe 24“ koja nastoji da doprinese raspletu izuzetno teškog problema — otplati dugova ZUR s obzirom da oni već dostižu 1.100 milijardi dolara.

Zemlje u razvoju nikada nisu bile toliko dužne kao danas, niti su se suočavale sa takvim bremenom otplata. Otuda i osnovni problem: nastavlja se, pre nekoliko godina započeto, odlivanje kapitala iz nerazvijenih u razvijene zemlje. Taj višegodišnji neprirodni proces morao bi da se zaustavi, a u prvoj fazi svede u realnije okvire. Ovakva kretanja su rezultati ne samo obima duga ZUR-a, već i visokih kamatnih stopa i drugih troškova uzetih kredita. Stoga će se težiti da se afirmiše teza, u priličnoj meri već prihvaćena da nema rešenja krize dugova bez obezbeđivanja privrednog rasta u ZUR. Ukratko, da se od verbalne saglasnosti brže prelazi na praktična rešenja koja vode ostvarivanju privrednog rasta.

Na drugom mestu je, svakako, naša saradnja sa MMF, Svetskom bankom i drugim međunarodnim finansijskim asocijacijama. Jugoslavija se nalazi među osnivačima ovih organizacija i njihov je aktivni član od samog početka. Zainteresovana je i želi da unapređuje odnose sa njima, a posebno sa Svetskom bankom sa kojom su dugo bili na zavidnom stepenu. Zalagaćemo se da se Svetska banka više angažuje u Jugoslaviji s obzirom na naše razvojne potrebe. U krajnjoj liniji, i predstavnici Svetske banke izražavali su sličan interes.

Sa predstavnicima MMF predstoje razgovori o daljoj međusobnoj saradnji, posebno na pitanjima dugovne krize kao i bilateralnih odnosa u vezi sa naglašenom ulogom Fonda na relaciji između Jugoslavije i njenih poverilaca. Mi očekujemo susrete sa nekima od njih i u Vašingtonu

nu, ali će naši bilateralni kontakti biti brojni i sa predstavnicima zemalja u razvoju.

Treća za nas bitna stvar je problem spoljne finansijske konsolidacije za koju nesumnjivo postoji veliki interes naših poverilaca. Kada je reč o konsolidaciji našeg duga, postalo je sasvim jasno, napominje Svetozar Rikanović, da smo zašli u period u kome je nakon prethodnog dogovora o refinansiranju došlo do koncentracije otplate glavnice. Srednjoročni i dugoročni dug 31. decembra 1986. godine iznosio je 18 milijardi i 300 miliona dolara. U ovoj i sledeće četiri godine, dospeva za isplatu čak 68,3 odsto glavnice duga. To je neprihvatljiv i nepodnošljivo veliki teret ne samo prema našoj, već i oceni objektivnih kreditora sa kojima smo već imali kontakte i sa kojima ćemo narednih meseci detaljno razgovarati o problematici, reklo bi se, i našoj i njihovoj.

Inostrani poverioci svakako nemaju interesa da jugoslovenska privreda u narednim godinama samo uredno servisira dugove, već i da se razvojno osposobljava za širu poslovnu saradnju sa inostranim partnerima.

Jasno se izdvajaju dva aspekta konsolidacije našeg spoljnog duga. Prvi je aspekt likvidnosti. Naime, ne bi se smelo dogoditi da i pored visokog porasta konvertibilnog izvoza, kao što se to dešava ove godine, oskudevamo u elementarnim deviznim potrebama — za lekove, sirovine, reprodukcione materijale i slično. Drugi aspekt finansijske konsolidacije spoljnog duga je razvoj. To znači, neophodno je utvrditi takvu dinamiku otplate dugova koja će Jugoslaviji omogućavati da deo prirasta društvenog proizvoda koristi za razvoj a ne u celini za podmirivanje dospelih obaveza. Očekujemo svakako razumevanje, utoliko pre što nikada obaveze nismo zapostavljali.

Afera „Agrokomerc“ nije „potresla“ samo našu javnost i uzdrmla temelje finansijskog sistema, već je nepovoljno odjeknula i u svetu. Upitan šta će reći poslovnim ljudima u Vašingtonu oko svega što se zbiva sa ovim slučajem, savezni sekretar za finansije je istakao da će odgovoriti isto što i jednom delegatu u Skupštini Jugoslavije koji mu je postavio slično pitanje. „Možda će nekoga iznenaditi ako kažem da je sada ipak lakše nego ranije.“

Jugoslavija je sa MMF imala „stend baj“ aranžman tokom sedam godina. Dolazile su njihove misije i stručnjaci i sve vreme je i njima, a i mnogima u zemlji bilo jasno da imamo nesolidan finansijski sistem i gotovo nerazumljivo loš odnos prema nacionalnoj valuti. Tada je našim inostranim partnerima bilo teško dokazivati da je sve u redu, a nije se ni približno znalo koliko smo bili dužni. Sada, kada je krajem prošle i početkom ove godine zajedničkom aktivnošću Skupštine SFRJ, njenih tela, SIV-a, saveznih, republičkih i drugih organa sužen prostor za mnoge oblike neregularne emisije, naročito posle junskih mera Saveznog izvršnog veća, u Jugoslaviji je neko morao „isplivati“ na površinu sa svojim kriminalnim radotama. Bio je to „Agrokomerc“, ali i drugi, nadajmo se i manji od njega.

Uveren sam, kaže član SIV-a i savezni sekretar za finansije, „da je sreća za zemlju što su ovako nedopustive radnje otkrivene, jer bi neuporedivo strašnije bilo da je ostalo i dalje zapretano. Ohrabren sam debatom u Skupštini Jugoslavije i radom njenih odbora ovih dana i naravno, čvrstim stavom SIV-a da svi savezni i republički organi nastave aktivnost dok se i poslednja ilegalna „štamparija“ novca, odnosno sup-

stitut novca, ne otkrije i zauvek zatvori. Afera „Agrokomerc“, sasvim sigurno, smanjila je trenutno naše reference u svetu, ali konstruktivan odnos prema njoj, svih institucija i štampe, zakonito mora povratiti ugled i podići ga na viši nivo nego ranije. Kršenje zakona, pa i afera, ima svuda u svetu. Međutim, nisu one merilo snage sistema i stanja u nekoj zemlji, već je bitno kakav je odnos društva prema njima. Zato, koliko god svim Jugoslovenima ovo teško padalo, veoma je važno da shvatimo da je započeo zaokret i da se ubuduće moramo ofanzivno i radikalno suočavati ne samo sa finansijskom krizom i nesavršenim finansijskim sistemom već sa krizom u celini."

Govoreći o poziciji dinara, Svetozar Rikanović je rekao da je to pitanje našeg sopstvenog dugoročnijeg odnosa prema njemu. Duboko sam uveren da se oko dinara koncentrišu svi drugi problemi ekonomskog dela naše krize. Ne treba prilaziti problemu samo iz ugla kursa dinara, jer to je pitanje cene drugih valuta izražene u našem novcu. Poziciju dinara valja određivati iz ugla njegove sopstvene cene na tržištu. A to je visina kamate. Cena dinara bila je depresirana više od dve decenije sa neslućenim, a sada ispoljenim mnogobrojnim posledicama. Ovakav odnos prema dinaru čini armaturu naše ekonomske krize. Zbog takvog odnosa prema domaćoj valuti, privreda nema obrtnih sredstava. Novac se odlivao u raznim pravcima — u opštu i zajedničku potrošnju, lične dohotke, a najmanje ga je preostajalo za akumulaciju i fondove. Zbog ovakvog odnosa prema dinaru, imamo i jedinstven sistem autarkije — od OOUR-a do republike. Istovremeno, i nepovoljnu strukturu privrede, nepovoljnu strukturu novčane štednje i rasprostranjeni kliring. Niža cena dinara od tržišne samo učvršćuje temelje našoj inflaciji. Zato se dinar troši čim se dobije, jer je tada i najvredniji . . .

Politika, 22. septembar 1987.

ODGOVOR ZVONIMIRA HRABARA NA PISMA RADNIKA, OSNOVNIH ORGANIZACIJA SINDIKATA I SINDIKALNIH VEĆA

Septembra 1987.

Dragi drugovi,

Primili smo Vaša i brojna druga pisma iz organizacija udruženog rada, opštinskih, gradskih i —međupštinskih sindikalnih veća, upućena Veću SSJ i drugim organizacijama i organima na nivou Federacije. U pismima su najčešće istaknuti zahtevi i ocene:

— da se pogoršava ukupna društveno-ekonomska i socijalna situacija u društvu i u vezi s tim materijalni i socijalni položaj radnika; — da najnovija povećanja cena osnovnih životnih namirnica predstavljaju snažan napad na standard radnika i izazivaju njihovo uznemirenje i ogorčenje — da su dosadašnje mere koje su preduzimane spore i neefikasne; — da je potrebno što hitnije preduzeti mere za rasterećenje privrede i stvaranje ravnopravnijih uslova privređivanja; — da niski lični dohoci ne obezbeđuju da se prati visoki rast cena i troškova života; — da je potrebna aktivnija uloga Sindikata u rešavanju svih ovih pitanja i dr.

Polazeći od ovih zahteva i realnog stanja u zemlji na inicijativu z Veća SSJ, održan je radni sastanak članova Predsedništva Veća SSJ

i članova SIV-a na kome su učestvovali i najodgovorniji funkcioneri u federaciji.

Na osnovu ocene o složenosti, težini i ozbiljnosti ekonomske situacije koja je dovela u posebno težak položaj veliki deo radničke klase, zaključeno je da je neophodno u sprovođenju Rezolucijom utvrđene razvojne i ekonomske politike u ovoj godini, preduzeti hitne mere i aktivnosti kojima će se otkloniti uzroci sve težeg materijalnog i socijalnog položaja velikog broja radnika.

Ocenjeno je da je ključni zadatak u ovom trenutku, zaustavljanje i smanjivanje inflacije. U tom cilju SIV i drugi nadležni organi, u okviru svojih nadležnosti, moraju operativnije da usklađuju odnose na tržištu; donesu celovit program otklanjanja dispariteta cena; još intenzivnije preduzimaju mere ekonomske politike i predlažu sistemski rešenja radi veće motivisanosti boljeg i kvalitetnijeg rada, posebno kod onih OUR koje povećavaju proizvodnju i izvoz.

Zahtevali smo da se na svim nivoima obezbedi funkcionisanje pravnog sistema i odlučno suprotstavlja pojavama kršenja zakonitosti, neodgovornosti, raznim malverzacijama, zloupotrebama položaja i napadima na društvenu imovinu. S tim u vezi posebno je ukazano na veliku štetnost, teške posledice i nužnu odgovornost za sve koji su doprineli nezakonitom poslovanju „Agrokomerca“.

Ocenjeno je da je neophodno da se konačno pristupi ostvarivanju dogovorenih opredeljenja o nacionalizaciji ukupne društvene režije, da se mnogo organizovanije i odlučnije radi na smanjivanju pritisaka na dohodak privrede i jačanju materijalnog položaja udruženog rada. Javnost treba više upoznati sa nosiocima i mestima otpora ovim programima. Posebno je insistirano na hitnosti mera za smanjivanje administrativnog aparata u svim organima i organizacijama udruženog rada do federacije.

Insistirali smo na striktnoj primeni zakonske obaveze u vezi sa zajamčenim ličnim dohotkom, a po potrebi i preciznije utvrđivanje postojećih zakonskih rešenja iz ove oblasti. To uključuje i bliže definisanje izvora i nivoa za isplaćivanje zajamčenih ličnih dohodaka.

Dogovorili smo se da se zakonskim, samoupravnim i drugim rešenjima (uključujući i dopune i izmene Zakona o sanaciji i prestanku rada OUR koji se odnosi na stečaj) razrade pitanja materijalnog i socijalnog položaja radnika koji će ostati bez posla zbog prestanka rada OUR. Tu se moraju razraditi pitanja prava radnika i izvori sredstava za novčanu naknadu, zapošljavanje tih lica, prekvalifikacije i dr.

Zadužena su sva republička i pokrajinska veća Saveza sindikata da odmah organizuju sastanke sa izvršnim većima SR i SAP i da daju konkretne zajedničke predloge u vezi sa regresima, kompenzacijama i subvencijama onih proizvoda i usluga koji neposredno utiču na životni standard radnika i porodica sa najmanjim prihodima, kao i predloge u vezi sa povoljnim uslovima kreditiranja zimmice, ogreva, odeće i dr. To se odnosi i na sagledavanje mogućnosti za povećanje proizvodnje hleba od brašna tipa 850, sa sadašnjih 30 na 50 odsto ukupne proizvodnje.

Međutim, jedan broj zahteva koji je naveden u Vašem pismu ne može se rešavati samo na nivou federacije, niti je celishodno upućivati zahteve samo na tu adresu. Ta se pitanja moraju rešavati na nivou OUR, osnovnih i opštinskih veća Saveza sindikata, i u tom smislu stoje i Vaši neposredni zadaci. To su, pored ostalog, i pitanja koja se pominju u

ismima — povećanje proizvodnje i dohotka na bazi boljeg i većeg rada; prilagođavanja proizvodnih programa zahtevima domaćeg i inostranog tržišta; odlučivanje i predlaganje visine cena sopstvenih proizvoda usluga; odgovornost za stanje u kolektivu; oslobađanje suvišnih proizvodnih troškova, troškova reprezentacije, raznih proslava, suvišnih sa-tančenja.

Bitni su zadaci osnovnih organizacija Saveza sindikata u pokretanju pitanja odgovornosti pa i smenjivanja onih poslovodnih organa koji amo u povećanju cena traže izlaz iz ekonomskih teškoća, umesto da se ikrenu većoj efikasnosti u privređivanju i poslovanju, smanjivanju troškova poslovanja, u nuđenju novih programa proizvodnje . . .

Treba odlučnije u samim OUR prići ukidanju raznih predstavništava u zemlji i inostranstvu koja godinama ne donose ekonomsku korist. Osnovne, opštinske i gradske organizacije Saveza sindikata, kao i epublička i pokrajinska sindikalna veća, moraju biti efikasniji i uporniji u zahtevima za utvrđivanje izvora i sredstava za zaštitu životnog tandarda najugroženijih radnika i njihovih porodica, ako već tih sredstava ima za ulepšavanje gradskih trgova, razne manifestacije, proslave i si.

Sindikati će i dalje insistirati da poreska politika više nego do sada bude u funkciji smanjivanja socijalnih razlika i daleko većeg oporezivanja prihoda koji ne potiču od rada i po osnovu rada . . .

Neophodno je da osnovne organizacije Saveza sindikata i same SUR budu odlučnije u suprotstavljanju zahtevima kojima se opterećuje dohodak privrede . . .

S drugarskim pozdravom
Predsednik, Zvonimir HRABAR

Borba, 10. septembar 1987

SREDNJI DINARSKI KURSEVI ZA GLAVNE KONVERTIBILNE VALUTE U 1987.

APSOLUTNI IZNOSI	31.XII 1986.	30. X 1987.	6. XI 1987.
DM	23444,99	52410,72	60152,57
LIRA	33,65	71,51	81,27
DOLAR	457,18	907,39	1011,78
FRANCUSKI FRANAK	7093,96	15541,53	17784,60
SILING	3335,60	7521,20	8545,32
ŠVAJCARSKI FRANAK	28013,32	63312,15	73051,71
(FUNTA	670,45	1560,84	1796,90
KURS DINARA ZA OBRAČ. DOLARA	435,41	864,18	

Borba, 7—8. novembar 1987.

20. januara 1988.

Ovi podaci sadržani su u „Popisu svetskih dugova“ koji je Svetska banka upravo objavila u Vašingtonu. Za njih se kaže da za 1986. godinu imaju — preliminarni karakter.

U „Popisu svetskih dugova“ Jugoslavija je svrstana među 17 zemalja najvećih dužnika. Zajedno sa njom se još nalaze Argentina, Bolivija, Brazil, Čile, Kolumbija, Kostarika, Obala Slonovače, Ekvador, Jamajka, Meksiko, Maroko, Nigerija, Peru, Filipini, Urugvaj i Venecuela.

Iz tabele koja se odnosi na Jugoslaviju vidi se da je naročito velik skok u zaduživanju naše zemlje napravljen između 1975. i 1980. godine. U tom periodu je dugoročno zaduživanje Jugoslavije sa 5 milijardi 817,6 miliona poraslo na 15 milijardi 585,5 miliona dolara.

Prema istim podacima, Jugoslavija je 1986. godine za ukupno servisiranje svog duga platila jednu milijardu i 985,8 miliona dolara, dok je u iste svrhe 1975. godine bilo izdvojeno 25,5 miliona dolara.

Ovako su, prema „Popisu svetskih dugova“ izgledale naše otplate početkom osamdesetih godina: 1980. godine stranim poveriocima plaćeno je 616 miliona dolara, 1981. godine — 800,3 miliona, 1982. godine — 911,1 milion, 1983. godine — 799,6 miliona, 1984. godine — 949,9 miliona i 1985. godine — jedna milijarda dolara.

Svetska banka nije dala pojedinačne podatke o tome koliko iznose dugovi pojedinih zemalja u 1987. godini, ali je iznela procenu da su se u njoj ukupni dugovi u svetu povećali za 6,25 odsto i dostigli rekordnu sumu od 1.190 milijardi dolara. Za ovu godinu predviđa se, na osnovu raspoloživih podataka, da bi ukupni dug mogao da naraste čak na 1.245 milijardi dolara.

Borba, 21. januar 1988.